

מבוא

במסגרת הסוכנות היהודית פועלות שתי "קבוצות" של מכינות קדם-צבאיות חצי שנתיות לבני נוער שסיימו לימודי תיכון: מכינות "אופק" המיועדות לאוכלוסייה מאזורי פריפריה ומרקע סוציו-אקונומי נמוך, ומכינות "קול עמי" שאליהן מניעים צעירים יהודים מחו"ל (בעיקר ארה"ב ואוסטרליה) למכינה משותפת עם צעירים ישראלים.

המכינות הן מפעל חינוכי משמעותי וחשוב. מטרותיו, שיידונו בהרחבה בפרק הבא, עוסקות בסיוע לבני נוער בפיתוח המסוגלות שלהם לצבא ולחיים, במתן הזדמנות למוכילות חברתית, בפיתוח זהות ותודעה חברתית ואזרחית עמוקה ובטיפול של פוטנציאל למונהיגות אזרחית ולהשפעה חברתית. במכינות "קול עמי" קיימת גם מטרה של חיזוק הקשר בין ישראל ליהדות התפוצות וקידום תודעה של עמיות יהודית משותפת. קיימות גם מטרות נוספות או ייחודיות במכינות מסוימות.

מכינות הסוכנות הן מסגרת מצליחה, חזקה, ועם מסורת משמעותית ההולכת ומתפתחת של נוכחות חברתית וחינוכית כשרה העשייה החברתי-ערכי בישראל, בעולם טיפוח מוהיגות בני נוער ובמסגרות ההכנה לצה"ל. הביקוש להשתתפות במכינות גדול, בעיקר מתוך הבנה שמכינות הן מסגרת שהמשתתפים בה צריכים לבחור ולנסות להתקבל אליה (ובחלקן גם לשלם שכר לימוד לא קטן), ולרוב קיים מרחב מיון משמעותי. המכינות העמידו דורות של בוגרים התופסים את השהות במכינה כחוויה מכוונת בחייהם. רבים מהבוגרים הגיעו לתפקידים משמעותיים בצה"ל, ובכלל זה לתפקידי פיקוד, חלק לא מבוטל מהמשתתפים מחו"ל עלו לארץ, ורבים מעורבים בעשייה חברתית ואזרחית בהתנדבות - כיוזמות חברתית או כבחירת כיוון מקצועית לחייהם. בקרב המדריכים במכינות יש מספר לא מבוטל של בוגרי המכינות. ייתכן שאפשר להעמיד סימן שאלה לגבי האם התופעות שתוארו בפסקה זו הן אכן המדרים המבטאים את המטרות האמיתיות של המכינות, אך כך או אחרת, עצם קיומן מעיד בראש ובראשונה על כך **שמהו טוב קורה במכינות הסוכנות**, ושכחוכנית ומסגרת חינוכית, חברתית וערכית היא תוכנית משגשגת ובעלת השפעה על החניכים המגיעים אליה, על הצוות, וייתכן שגם על מעגלים רחבים יותר בחברה הישראלית ובעם היהודי.

במשך שנות הפעילות של המכינות נוצרו בה הרבה תפיסות, פרקטיקות וידע בנוגע לאיך לבנות ולוהל את התהליך החינוכי. או במילים אחרות - איך צריכה מכינה לפעול? **מסמך זה נועד לארגן את תפיסת הפעולה של המכינות, תוך השמת דגש למכינות "קול עמי" על מטרותיהן ומאפייניהן הייחודיות**, לחלץ אותה מתוך הניסיון הרב שקיים אצל המוהלים והמדריכים, לעגן אותה בכמה מערכות מושגים חינוכיות ותיאוריות רלוונטיות ו"להחזיר" אותה מעובדת ומאורגנת כמסמך תפיסת הפעולה, היכול לשמש ככלי עבודה בעבור האנשים המעורבים בפעילות המכינה.

מסמך תפיסת הפעולה יתייחס ל:

- זיהוי המטרות העיקריות של מכינות הסוכנות בכלל, ושל מכינות "קול עמי" בפרט, ודיון בהן.
- העקרונות החינוכיים היישומיים העומדים בבסיס עבודת המכינות.
- מרכיבי הפעולה של המכינות והאופן שבו הם מבטאים את העקרונות.
- זיהוי "אזורי מורכבות" בעבודת המכינות, כלומר סוגיות הכלולות מתחים ואיזונים או סוגיות הפתוחות לדיון.

המצב הרצוי הוא שקורא המסמך יבין את הקשר בין המטרות לעקרונות הפעולה ולתוכנית של המכינה. כיצד מבוה התוכנית והאופן שבו פועל הצוות מבטא רעיון חינוכי ומוביל להשגת מטרות מסוימות? למשל - מדוע חשובות הוועדות? כיצד החלטת המדריכים אם להתערב בפעילות הוועדות או במשימות של חניכים בשלבים שונים משפיעה על התפתחות תפיסת מסוגלות אישית? מדוע חשוב שהתוכנית תכלול "שבועות שגרה" הכלולים מפגשי רפלקציה, ואיך הללו קשורים למרכיבים אחרים בתוכנית? כאמור, מסמך זה מציג את תפיסת הפעולה של כלל המכינות, אך גרסה זו של המסמך מכוונת לצורך הייחודי של מכינות "קול עמי" ועל בסיס המטרות ודרכי הפעולה של המכינות - מבליט ומדייק את הייחודיות של מכינות "קול עמי".

Add

Edit

Share

To Word

Sign

עמי' ועל בסיס המטרות ודרכי הפעולה של המכינות - מבליט ומדייק את הייחודיות של מכינות "קול עמי".

5

השימושים הצפויים למסמך זה הם:

א. כלי ללמידה, לדיון ולקבלת החלטות של מנהלי מסגרות המכינות והצוות כאופן שיוכל לעזור להם להמשיג את עבודתם ולקבל החלטות מדויקות יותר בתכנון ובניהול המכינה, ובכלל זה בהתאמת רכיבים בעבודת המכינה בהתאם למטרות ספציפיות.

ב. ככלי למידה לאנשי צוות שונים (נעיקר בתחילת תפקידם), היכול לסייע להם לקבל תמונה שלמה של הרציונל החינוכי של המכינות.

ג. כבסיס לבניית כלי הערכה למעשה כבר בתוך מסמך זה יהיו רכיבים שאפשר יהיה להשתמש בהם ככלי להעריך את התנהלות המכינה ושגרת הפעילות.

חשוב לציין שמסמך זה אינו דו"ח הערכה. הוא לא בא לקבוע את מידת ההצלחה בהשגת מטרות המכינות או להוביל לזיהוי כשלים בעבודתן. המסמך מציג תפיסה חינוכית ותפיסת הפעלה של המכינות, המסתמכת בראש ובראשונה על הידע הקיים אצל המנהלים ואנשי הצוות. עם זאת, במסמך יהיו מקומות רבים בהם שכן יתקיים בהם דיון שיבחן את הקשר בין מרכיבי פעולה מסוימים למטרות, ודיון זה לעיתים נולש להערכה. אולם מטרת רובד הערכתי זה אינה "לתת ציון", אלא לדייק את הרצף הלוגי ואת הרציונל של עבודת המכינות, לנסות לארגן את ה"פאזל" של רכיבי התוכנית ולהעריך את חיבורם בהתאם למטרות השונות - גם באופן נקודתי דרך הערכה של רכיבי הפעולה ותרומתם לתפיסת הפעולה. בכל מקרה זה ייעשה במידה של זהירות והטלת ספק.

הנקודה האחרונה במבוא שחשוב להציג היא כי מאחורי תפיסת הפעלה של המכינות שתחואר במסמך, עומדים מושג ותיאוריה חינוכית מארגנת - 'Agency Agency' מוגדרת כיכולתו של האדם לפעול למען מטרותיו תוך כדי בקרה על הסביבה. המשמעות של Agency כרעיון חינוכי היא בפיתוח המסוגלות והיכולת של האדם להגדיר לעצמו מטרות המחבסות על מודעות לצרכיו, לרצונותיו ולערכיו, להפוך את המטרות לפעולה, ליזום ולהיות פרואקטיבי, לבחון ולהעריך את הסביבה גם כדי לדייק את מטרותיו (ולעיתים להגדירן כמטרות של שינוי הסביבה) וגם כדי להתאים את דרך פעולתו לתנאי הסביבה. Agency, כפי שתואר בפסקה זו, הוא מטרה חינוכית, אך יש מאחוריו ידע בנוגע לעקרונות פעולה ופרקטיקות המאפשרות לטבחו. תפיסת ה-Agency תוצע כאן כמושג מארגן להרבה מדרכי הפעולה של המכינות.

1. התרגום של Agency לעברית הוא "פעילות", אך כיוון שתרגום זה אינו מוערך ע"י כותב המסמך כמבטא באופן מספק את מלוא המשמעות של המושג, יהיה שימוש במושג הלועזי.

2. Dennett, Daniel Clement. The intentional stance. MIT press, 1987.

6

Add

Edit

Share

To Word

Sign